

Tolkenes profesjonsetiske retningslinjer

- retningslinjer for god tolkeskikk

Tolkenes profesjonsetiske retningslinjer (TPR) er utarbeidet gjennom et bredt samarbeid mellom tolkenes interesse- og fagorganisasjoner, utdanningsinstitusjonene, arbeids- og oppdragsgivere og offentlige myndigheter. TPR bygger på og er i samsvar med tilsvarende norske og internasjonale etiske retningslinjer, deriblant IMDis Retningslinjer for god tolkeskikk, Tolkeforbundets yrkesetiske retningslinjer og AIICs Code of Professional Ethics.

Retningslinjene definerer tolkens ansvarsområde, og stiller krav til etikk og yrkesutførelse. TPR er retningsgivende for alle som arbeider som eller utdanner seg til å arbeide som tolk. Alle som samarbeider med tolk oppfordres til å sette seg inn i TPR.

Tolker som er registrert i Nasjonalt tolkeregister, statsautoriserte tolker og offentlig godkjente tolker for døve, hørselshemmede og personer med døvblindhet er pålagt å følge TPR i sin yrkesutførelse. Tolkenes interesse- og fagorganisasjoner kan forutsette at deres medlemmer følger TPR.

§ 1. Oppgave

Tolken kan ikke påta seg andre oppgaver enn å tolke.

Tolkens oppgave er å tolke og formidle kommunikasjon mellom personer som ikke kan kommunisere forsvarlig med hverandre uten tolk.

Tolking kan foregå mellom ulike språk og kommunikasjonsformer (som skriftlig gjengivelse av lydlig informasjon, og beskrivelse for personer med døvblindhet). Tolkingen skal være nøyaktig, og gjengi den originale ytringens innhold, stil og uttrykk. I tolking viderefremmes meningen i ytringen, og ikke nødvendigvis de enkelte ordene.

Ved tolking for døve, hørselshemmede og personer med døvblindhet skal tolken også formidle annen relevant auditiv og eventuell visuell informasjon.

Ved tolkeproblemer må tolken be om en avklaring av innholdet i ytringen. Oppdager tolken at noe er tolket feil, skal samtalepartene umiddelbart gjøres oppmerksomme på dette.

Partene i samtalen er ansvarlige for innholdet i det som ytres, ikke tolken. Tolken skal derfor ikke vurdere, kommentere eller gjøre oppmerksom på feil eller mangler ved ytringen. Tolken kan bare ytre seg på egne vegne eller svare på spørsmål angående tolkingen og arbeidsforholdene.

§ 2. Kvalifisert

Tolken skal være kvalifisert til oppdraget.

Nøyaktig tolking har høyeste prioritet. Derfor skal tolken alltid vurdere sine formelle kvalifikasjoner opp mot oppdraget, og ikke påta seg oppdrag hvor det er usikkert om kvalifikasjonene strekker til.

Tolken skal forberede seg til alle oppdrag, og må trekke seg fra oppdraget om det under forberedelsene viser seg at det overstiger tolkens kompetanse. Om manglende kompetanse viser seg under tolkingen, plikter tolken å informere primærdeltakerne om dette.

§ 3. Habilitet

Tolken kan ikke være inhabil.

Tolken skal alltid vurdere sin habilitet ut fra informasjonen som er gitt om oppdraget. Vurderer tolken seg å være inhabil, skal oppdraget avstås. Dette kan for eksempel være om tolken er en part i saken, eller er i slekt med eller i et ansvarsforhold til noen av primærdeltakerne. Se også habilitetskravet i Forvaltningslovens § 6.

Om tolken vurderer seg inhabil etter at oppdraget er påbegynt, må partene i samtalen straks informeres om dette.

§ 4. Upartisk

Tolken er upartisk.

Å være upartisk betyr at tolkens lojalitet ligger hos selve ytringen, og ikke hos den som yrer seg. Tolken tolker like godt for alle deltakere, og verken favoriserer eller tar parti for noen på bekostning av andre.

Tolken skal ikke la sine personlige forhold, oppfatninger, meninger og holdninger komme frem i eller påvirke tolkingen. Tolken skal ikke engasjere seg for eller svare på vegne av noen av partene.

§ 5. Taushetsplikt

Tolken har taushetsplikt.

Tolken skal være taus om og vise diskresjon overfor alle forhold tolken blir kjent med i egenskap av tolk, slik at uvedkommende aktivt hindres innsyn. Dette gjelder også all korrespondanse, forberedelsesmaterieell og notater knyttet til tolkingen.

Ved tolking for et forvaltningsorgan gjelder forvaltningslovens bestemmelser om taushetsplikt i § 13 for tolken, med mindre annet følger av medhold i lov.

I institusjonelle samtaler der en av deltakerne er underlagt en profesjonsbasert taushetsplikt, gjelder denne også for tolken. Ved slike samtaler ligger opplysnings- og varslingsplikter alltid hos den profesjonelle parten, og aldri hos tolken.

Brudd på taushetsplikten kan medføre straffeansvar.

Tolken kan ikke fritas fra taushetsplikten, og skal ikke forklare seg i retten om forhold en er blitt kjent med under tolking. Avvergingsplikten setter likevel tolkens taushetsplikt til side hvis inngripen eller varsling kan forhindre at menneskers liv, helse eller rettssikkerhet settes i fare (se blant annet straffelovens §§ 196, 226 og 287).

Plikten til taushet og diskresjon gjelder også etter at tolken har sluttet som tolk.

§ 6. Integritet

Tolken må ikke misbruke informasjon fra profesjonsutøvelsen.

Tolken er avhengig av samfunnets og samtalepartenes tillit for å kunne utføre sitt arbeid. For å verne om denne tilliten skal tolken ivareta egen og samtalepartenes integritet ved aldri å misbruke eller søke egen vinning eller fordeler av informasjon, kontakter eller posisjon som tolken har fått tilgang til gjennom profesjonsutøvelsen.

Kravet til integritet gjelder også etter at tolken har sluttet som tolk.

§ 7. Ansvar for informasjon og veiledning

Tolken har et særlig ansvar for å informere og veilede deltakerne i samtalen om forutsetningene for god kommunikasjon i tolkesituasjonen.

En tolkesituasjon forutsetter et samarbeid mellom samtalepartene og tolken. Tolken skal informere og veilede deltakerne i samtalen om forutsetningene for å kunne gjennomføre en forsvarlig tolking i den aktuelle situasjonen.

Samtalepartene og tolken har et felles ansvar for den praktiske tilretteleggingen av tolkesituasjonen, deriblant forberedelse, tekniske løsninger, tolkem metode, plassering, lytteforhold, tolkeøktenes lengde, antall tolker og så videre.

Om tolken opplever arbeidsforholdene som utilstrekkelige til å gjennomføre forsvarlig tolking, skal tolken informere om dette og søke å få til nødvendige endringer. Om dette ikke lykkes og tolkingen ikke kan skje på en forsvarlig måte, plikter tolken å informere om dette og kan eventuelt trekke seg fra oppdraget.

§ 8. Respekt for profesjonen

Tolken skal respektere og fremme tolkeprofesjonens etiske og faglige standard.

Tolken skal arbeide for å heve yrkets faglige standard, og for å øke samfunnets tillit til og forståelse av samfunnsopp-gaven og profesjonen.

Tolken skal ta ansvar for egen arbeidssituasjon, og være sin egen fagkompetanse bevisst i samarbeid med kolleger og andre profesjoner.

Tolken skal vise respekt for partene i samtalen, og tilpasse sin fremtoning og adferd til situasjonen.

Tolken skal vise respekt for sine kollegers arbeid, og støtte disse i tolkesituasjonen. Dette innebærer også å bidra til å heve andre tolkers kompetanse gjennom faglig, kollegialt samarbeid. I dette ligger det også et ansvar for å følge opp TPR gjennom saklig og respektfull diskusjon og kollegaveiledning.

§ 9. Rusmidler.

Tolken skal ikke være påvirket av rusmidler under tolking.

Under profesjonsutøvelsen skal ikke tolken være påvirket av eller innta noen form for rusmidler.

§ 10. Autorisasjon.

Statsautorisasjon er spesifikk, og må ikke misbrukes.

Statsautoriserte tolker kan ikke benytte denne betegnelsen i andre sammenhenger enn den konkrete funksjonen denne er gitt for.

Statsautoriserte tolker som utfører skriftlige oversettelser kan ikke benytte betegnelsen som bekreftelse på rett oversatt dokument. Ved skriftlige oppdrag bør statsautoriserte tolker informere oppdragsgiver om at autorisasjonen som tolk kun gjelder muntlig kommunikasjon, og at autorisasjonen derfor ikke viser til en dokumentert oversetterkompetanse.

§ 11. Brudd på retningslinjene

Ved brudd på TPR kan det opprettes sak i tolkeprofesjonens etiske råd. Rådet består av én oppnevnt representant med vara fra hver utdanningsinstitusjon som utdanner tolker, hver av de norske fag- og interesseforeningene som organiserer over 100 tolker, samt fra Nav og IMDi.

Tolkeprofesjonens etiske råd skal behandle og avgjøre saker som meldes inn, og komme med uttalelser som setter standarden for god tolkeskikk.

Ved svært alvorlige og/eller gjentatte alvorlige brudd på TPR, kan rådet fremme forslag overfor bevilgende myndighet om å frata bevillingen fra statsautoriserte tolker eller den offentlige godkjenningen fra tolker for døve, hørselshemmede og personer med døvblindhet. Forslag om å frata en tolk bevillingen kan bare fremmes om rådet er enstemmig i sin avgjørelse.

Den som er innklaget har rett til å bli hørt i sin sak, og kan møte i rådet sammen med en representant som skal ivareta den innklagedes interesser.

§ 12. Endring av retningslinjene

Partene som har ratifisert TPR kan komme med endringsforslag. Endringsforslag med saksutredning sendes til tolkeprofesjonens etiske råd, som sender forslaget til høring før endelig behandling i rådet. Endringer i TPR godkjennes ved 2/3 flertall i tolkeprofesjonens etiske råd.